

קלב ראש השנה דף לא עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום ראשון)

יחינו ה' ביום השלישי. ורבי עקיבא סובר כשיטת רב קטינא, שרק
באלף השביעי יהיה העולם חרב, ולכן 'מזמור שיר ליום השבת'
יכול להאמר על אותו זמן, ואילו רבי נחמיה סובר כשיטת אבוי
שהעולם יהיה חרב אלפיים שנה, ולא שייך לכנות זמן זה כיום
השבת, שהרי זה כיומיים.
הגמרא ממשיכה לברר מה היו הלויים שרים בזמנים שונים:
במוספי דשבתא – בהקדמת מוסף של שבת, מה היו אומרים, אמר
רב עקיב בן רבא, אמר רב, היו אומרים פרשת האזינו וברכים (לב)
ומחלקים אותה לששה פרקים, וסימן חילוק הפרשות הוא בראשי
תיבות הוי"ו ל"ה. ואמר רב חנן בר רבא, אמר רב, בדרבן שחלוקים
פרשיות אלו כאן – בבית המקדש, בך חלוקין בקריאת התורה
בשבת בבית הכנסת, שכשקוראים את פרשת האזינו מחלקים
אותה כך וקוראים לכל עולה פרשה אחת כסדר הזה, והשביעי
קורא מאחרי השירה ועד סוף הפרשה. במנחתא דשבתא – בקרבן
תמיד של בין הערביים בשבת, מה היו אומרים, אמר רבי יוחנן היו
אומרים את שירת הים ושירת הבאר בחלוקה של שלשה פרקים,
אז ישר משדה (שמות טו א) עד 'מי כמוכה' (שם פסוק טו יא), ו'מי כמוכה'
עד סוף השירה, ו'אז ישר' ו'שאל את השירה הזאת עלי באר' וגו'
(במדבר כא ז).

מסתפקת הגמרא: איצטא להו, הני בולחו – כל השירות הללו, של
מוסף ושל תמיד של בין הערביים בשבת, בחד שבתא אמרי להו –
האם היו אומרים בכל שבת במוסף את כל שירת האזינו, ובכל
שבת בתמיד של בין הערביים את כל שירת הבאר, אלא שבין פרק
לפרק היו מחליפים את נעימת הקול וכלי השיר, והיו תוקעים
בחצוצרות ביניהם, אז דלמא, כל שבתא ושבתא אמרי רק פרק חד.
תא שמע, דתניא, אמר רבי יוסי, עד שהשירה הראשונה – של מוסף
אומרת אחת – מסיימת פעם אחת את ששת הפרקים של האזינו,
השירה השנייה – על תמיד של בין הערביים חוזרת שתיים – מסיימת
פעמיים את שלשת הפרקים של שירת הים והבאר. שמע מינה דכל
שבתא ושבתא אמרי פרק חד, ולכן עד שסיימו את ששת הפרקים
של שירת האזינו סיימו פעמיים את שלשת הפרקים של שירת הים
והבאר, שמע מינה.

*

אגב כך שהוזכרה במשנה לעיל (כט) תקנת רבן יוחנן בן זכאי שיהיו
תוקעים ביבנה משום שהיו שם הסנהדרין לאחר שגלו מירושלים,
מביאה הגמרא מימרא בענין גלויות הסנהדרין: אמר רב יהודה בר
אבא, אמר רבי יוחנן, עשר מסעות נסעה שכינה בימי בית המקדש
ראשון, שכשחטאו ישראל נסתלקה מהם השכינה מעט מעט, לפי
שהיה קשה לה הסילוק והיתה מצפה שישובו, ודבר זה נלמד
מקרא – מהפסוקים, ויגנדרו גלתה סנהדרין בימי בית שני עשר
מסעות, ודבר זה מןמרא – כך היה מקובל בידם. מבארת הגמרא:
עשר מסעות נסעה שכינה, מקרא, ותחילה מבארת הגמרא את
סדר המסעות, ואחר כך יובאו הפסוקים: א. תחילה גלתה מןמפת
שעל ארון העדות, ששם היתה רגילה לשכון, לרוב – לאחד
הכרובים שעשה שלמה שהיו עומדים בקדש הקדשים על הארץ.
מצידי הארון. (ומכרוב לרוב – מהאחד לשני). ב. ומכרוב למפתן
שבין קדש הקדשים להיכל. ג. ומפתן לחצר העזרה, בין האולם
למזבח החיצון. ד. ומחצר העזרה למזבח החיצון. ה. ומזבח לגג
ההיכל. ו. ומזבן לחומה – חומת העזרה. ז. ומחומה לעיר –
לירושלים. ח. ומעיר לחד הויתים. ט. ומחד הויתים למדבר. י.
וממדבר עלתה ושבה במקומה בשמים, שנאמר (דברים טו א) אלך
אשכבה אל מקומי.

מתרצת הגמרא: אמנם כשיש ספק אין אומרים שירה כלל, ומשום
כך נתקלקלו בשיר, אמנם זהו דווקא כשיש ספק שאין השיר שייך
כלל לאותו היום, וכגון שיר של חול בתמיד של בין הערביים של
ראש השנה, ושאינן תתם, לגבי תמיד של שחר בראש השנה שחל
ביום חמישי, דשירה דיומיה היא – שאף אם ראש השנה חל באותו
יום, הרי זה השיר של אותו יום, שהרי אף בראש השנה היו שרים
בתמיד של שחר את השיר של יום חול, ורק כשחל ביום חמישי
היו מחליפים את השיר כדי שלא לכופלו במוסף, ועדיף לאומרו
מספק, אף אם מחמת כן יתכן שיצטרכו לכופלו.
הגמרא מבארת מה היו הלויים שרים בכל יום בבית המקדש:
תניא, רבי יהודה אומר משום רבי עקיבא, ביום ראשון מה היו
אומרים, את הפרק 'לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תכל וישבי בה'
(תהלים כד), על שם שביום הראשון של ששת ימי בראשית קנה –
ברא ה' שמים וארץ, והקנה את 'תבל' ליושבי בה, שהם בני
האדם, כלומר, ברא שמים וארץ כדי להקנותם לבני אדם, וביום
ראשון היה ה' שליט יחיד בעולם, שעדיין לא נבראו המלאכים עד
יום שני. בשני, מה היו אומרים, את הפרק 'שיר מזמור לבני קרח'
(דוד ה' ומהלל מאד' (שם מד), על שם שביום זה חילק ה' מעשיו –
ברא את הרקיע המפריד בין השמים העליונים לתחתונים, ובכך
נתעלה וישב במרום ומלך עליהם, כדוגמת השראת השכינה
בירושלים ובהר הבית המוזכרת במזמור זה. בשלישי היו אומרים
את הפרק 'מזמור לאסף אלהים נצב בעדת אל' (שם פב), על שם
שגילה ארץ בהקמתו – שבאותו יום נקוו המים למקום אחד
ונראתה היבשה, והכין תבל לעדתו – וגילה בכך את היבשה
שעליה תהיה עדתו, ופירוש המזמור הוא שה' ניצב ומכין את
המקום שעליו יהיו עדת אל. ברביעי היו אומרים את הפרק 'אל
נקמות ה' (שם דצ), על שם שברא ביום זה תפה ויבנה, ועתיד ליפרע
מעובדיה. בחמישי היו אומרים את הפרק 'למנצח על הגתית לאסף,
הריני לאלהים עוזני' (שם פא), על שם שברא ביום זה עופות ודגים
כדי לשבח לשמו, שמתוך שרואה האדם מינים רבים של עופות
ודגים המשווים זה מזה, הוא נותן שבח למי שבראם, וזה שאמר
'הריני לאלהים. בששי היו אומרים את הפרק 'ה' מלך נאות לבש
וגו' אף תכון תבל כל תמוט' (שם פז), על שם שגמר מלאכתו ביום זה,
וזהו 'אף תכון תבל' שהכין וגמר את מלאכת העולם, ומלך עליהם,
כאמור שם ה' מלך. בשביעי היו אומרים את הפרק 'מזמור שיר
ליום השבת' (שם צא) על שם העתיד, ליום שפולו שבת, שעתיד
העולם להחרב ולא יהיו בו בני אדם, כך שכל המלאכות ישובו
ממנו, ועל זמן זה אמרו 'שיר ליום השבת', לאותו זמן שיהיה
מושבת ממלאכה.

ממשיכה הברייתא: אמר רבי נחמיה, מה ראוי חקמים – רבי עקיבא
ורבי יהודה לחלק בין הפרקים הללו, שבכל ימי השבוע השירה
מכוונת לאותו יום שבששת ימי בראשית, ואילו בשבת אומרים על
שם העתיד. אלא הטעם של יום השבת אינו על שם העתיד, וכך
היו אומרים, בראשון, שקנה והקנה ושלט בעולם. בשני, שחילק
מעשיו ומלך עליהם. בשלישי, שגילה ארץ בהקמתו והכין תבל
לעדתו. ברביעי, שברא תפה ויבנה ועתיד ליפרע מעובדיה. בחמישי,
שברא עופות ודגים לשבח לשמו. בששי, שגמר מלאכתו ומלך
עליהם. ובשביעי אמרו 'מזמור שיר ליום השבת' על שם ששבת ביום
השביעי, לאחר ששת ימי בראשית.

מבארת הגמרא את מחלוקתם: וקמילגי בדרב קטינא, דאמר רב
קטינא, שיתא אלפי שני הוה עלמא – ששת אלפים שנה יתקיים
העולם, וחד חרוב – ואלא אחד יהיה העולם חרב, שנאמר (ישעיה ב)
(ו' ונשבע ה' לבדו ביום ההוא, כלומר, 'ביום ההוא' שהוא האלף
השביעי יהיה ה' לבדו, משום שלא יהיה העולם ובריותיו קיימים.
מביאה הגמרא את החולק על רב קטינא: (אמר אבוי) [אבוי אמר],
לאחר ששת אלפים שנה תרי חרוב – אלפיים שנה יהיה חרב,
שנאמר (דברים ו ב) 'הריני מימים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפני',
כלומר, לאחר אלפיים שנה של חורבן שהם כיומיים' של ה',

המשך ביאור למס' ראש השנה ליום ראשון עמ' א

1 כך על מפתן הבית. וממפתן לחצר, דכתיב (שם י ד) 'וימלא הבית את
2 הענן והחצר מלאה את נגה כבוד ה', הרי שהיתה השכינה בחצר
3 העזרה. מחצר למזבח, דכתיב (עמוס ט א) 'ראיתי את ה' נצב על
4 המזבח'. וממזבח לגג, דכתיב (משלי כא ט) 'מוב לשבת על פנת גג
5 מאשת מדינים ובית חבר', ופסוק זה אמר שלמה המלך על
6 השכינה, שטוב לה להסתלק ולשכון על הגג, מלשבת עם 'אשת
7 מדינים', שהיא משל על כנסת ישראל שהעמידה צלם בהיכל,
8 ו'בית חבר' שחיברה אותו בבית אחד עם השכינה. מגג לחומה,
9 דכתיב (עמוס י ז) 'והנה ה' נצב על חומת אנף'. מחומה לעיר, דכתיב
10 (מיכה ו ט) 'קול ה' לעיר יקרא'. ומעיר להר, דכתיב (יחזקאל יא כג) 'ויעל
11 כבוד ה' מעל תוף העיר ויעמוד על ההר אשר מקדם לעיר', וזהו הר
12 הזיתים העומד במזרח העיר. ומתר למדבר, דכתיב (משלי כא יט) 'מוב
13 שבת בארץ מדבר מאשת מדינים וכעס', והוא משל על השראת
14 השכינה שטוב לה לשרות במדבר ולא להיות עם ישראל

15 המכעיסים את ה'. ומדבר עלתה וישבה במקומה, דכתיב (הושע ה
16 טו) 'אלך אשובה אל מקומי וגו' [עד אשר יאשמו].
17 אמר רבי יוחנן, ששה חדשים נתעכבה שכינה והמתינה לישראל
18 במדבר, שמה יחזרו בתשובה ותחזור לשכון במקדש, כיון שלא
19 חזרו, אמר ה' תיפח עצמן, שנאמר (איוב יא כ) 'ועיני רשעים תכלינה
20 ומנום אבד מנהם ותקותם מפח נפש', כלומר, מחמת רשעותם
21 'אבד מנוס מנהם', כלומר הסתלקה מהם השכינה, 'ותקותם',
22 שהיה ה' מקוה שיחזרו בתשובה, 'מפח נפש', שכיון שלא חזרו יש
23 להם מפח נפש.
24 ממשיכה הגמרא לבאר את דברי רבי יוחנן: 'וכנגדן גלתה סנהדרין
25 עשרה מסעות, ולמדים זאת מגמרא – שכך היה מקובל בידם.
26 מבארת הגמרא את סדר המסעות: א. מלשבת הנזית לחנות –
27 שעשו להם חנויות בהר הבית וישבו שם, לומר בכך שאינם דנים
28 יותר דיני נפשות. ב. ומחנות לירושלים. ג. ומירושלים ליבנה.

ראש השנה דף לא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קלה

עדי קידוש החדש את השבת, אלא על ניסן ותשרי. ואידך –
התקנה השמינית, דתנאי, גר שמגזיר צריך להקריב עולת העוף,
שתי תורים או שני בני יונה, וגר שנתגזיר ביום הנה, תיקנו לו שצריך
שפירש רובע שקל לקינו, כדי שיהא הכסף מצוי בידו לקנות קן של
זוג עופות כשיבנה בית המקדש. אמר רבי שמעון בן אלעזר, כבר
נמנה עליה ועל תקנה זו רבן יוחנן בן זכאי ובישלה, מפני התקלה
– שמוא ישכח וישתמש לצורך חול בממון זה, שהוא הקדש.
ואידך – התקנה התשיעית, תלויה בפלוגתא דרב פפא ורב נחמן בר
יצחק, רב פפא אמר, כרם רבנן, רב נחמן בר יצחק אמר, לשון של
זהורית. מבארת הגמרא: רב פפא אמר, 'כרם רבנן' (דתינא) [דתינא]
(מע"ש פ"ה מ"ב), ענבים שגדלו בכרם בשנה הרביעית דינם להיאכל
בירושלים, ואפשר גם לפדותם ולהעלות את דמיהם לירושלים,
אמנם ענבים שגדלו בירושלים עצמה אינם נפדים אלא נאכלים
כמות שהם, ותיקנו שלא רק בירושלים עצמה יהא דין זה, אלא
כרם רבנן הנה עולה כמות שהוא לירושלים, ואינו נפדה, אף מכל
מקום שנמצא במרחק של מילך יום אחד לכל צד מירושלים, וזו
היא תחומה – אלו הם הגבולות של מהלך יום, אילת מן (הצפון)
[הדרום], ועקרב מן (הדרום) [הצפון], לוד מן המערב, וירדן מן
המזרח. ואמר עולא, ואיתקא – ויש שאומרים שאמר זאת רבה בר
עולא, אמר רבי יוחנן, מה טעם תיקנו כן, כדי לעשר את שוקי
ירושלים בפירות, שמתוך שכל אדם אוכל את פירות הרבעי שלו,
מתמלאים השווקים בשאר פירות, שאינם של רבעי. ותנאי, כרם
רבנן הנה לו לרבי אלעזר במוצה לוד – ממזרח ללוד, בין לוד
לירושלים, בצד כפר מבי, בתוך הגבול של מהלך יום, וביקש רבי
אלעזר להפקירו לעניים, כדי שיעלו את פירותיו לירושלים, מפני
שהיה לו טרח להעלות את הפירות עצמם לירושלים, ולא יכל
לפדותם כיון שהכרם היה בתוך מהלך יום מירושלים. אמרו לו
תלמידיו, רבי, כבר נמנו הפקיד עלינו – על דין זה, והתירונו, משום
שלאחר שחרבה ירושלים אין צורך לעטר את שוקי ירושלים
בפירות לצורך הנכרים הגרים שם. ומסיים רב פפא: מאן – מי הם
'הכרית', וזה רבן יוחנן בן זכאי, וזו התקנה התשיעית שתיקן רבן
יוחנן בן זכאי, שלאחר החורבן מותר לפדות את הפירות שבתוך
'מהלך יום'.
רב נחמן בר יצחק אמר, שהתקנה התשיעית היא לגבי לשון של
זהורית, דתנאי, בראשונה היו קושרין ביום הכפורים לשון של
זהורית – רצועה של צמר אדום, על פתח האולם מפתח, ובשעה
שהשתלח השעיר לעזאזל, היו כל העם מתבוננים בלשון, אם
הלבין, היו שמחין, שזהו סימן שהתכפרו עוונותיהם, ואם לא הלבין,
היו עצבין, התקינו – וזו תקנתו של רבן יוחנן בן זכאי, לדעת רב
נחמן, שיהיו קושרין אותו על פתח אולם מפתח, שלא יראה
לכולם. ועדיין היו מציצין העם לתוך האולם ורואין, אם הלבין היו
שמחין, ואם לא הלבין היו עצבין. התקינו שיהיו קושרין אותו חצוי
בסלע הסמוך למקום שילוח השעיר, וחציו בין קרניו של שעיר
המשתלח, וכך לא ידעו העם אם הלבין הלשון עד מוצאי יום כפור
כשחזר השליח מהמדבר.
הגמרא מבררת את טעם מחלוקתם: רב נחמן בר יצחק שאמר
שהתקנה היתה בלשון של זהורית, מאי טעמא לא אמר כרם פפא,
משום דאמר לך רב נחמן, אי סלקא דעתך שהתקנה היא לגבי כרם
רבעי, וכוונת תלמידי רבי אלעזר כשאמרו לו 'נמנו עליה חברין'
והתירוהו' היתה על רבן יוחנן בן זכאי, אם כן קשה, רבן יוחנן בן
זכאי 'הכרית' דרבי אלעזר מי הוה – ובי היה מ'חבריו' של רבי
אלעזר, והרי רב של רבי אלעזר הוה. ואידך – רב פפא סובר
שאין זו קושיא, דבין תלמידים הוו – כיון שתלמידיו של רבי
אלעזר הם שאמרו לו כן, לא אורח ארעא למימרא ליה לרביה –
אין זה דרך ארץ שתלמיד יאמר לרבו 'נבך' אומר כך וכך, שנראה
כמלול בכבודו שאף הוא עדיין תלמיד, ומשום כך אמרו לו בלשון
'חברין'.
ממשיכה הגמרא לבאר: ורב פפא שסובר שהתקנה היתה לגבי
כרם רבעי, מאי טעמא לא אמר כרם נחמן בר יצחק, כיון דאמר לה,

ד. ומיכנה לאושא. ה. ומאושא חזרה שוב ל'כנה. ו. ומיכנה חזרה
שוב לאושא. ז. ומאושא לשפרעם. ח. ומשפרעם לבית שערם. ט.
ומכית שערם לצפורי. י. ומצפורי למכרין. ומכרין צמוקה מכוון –
שהיו אז שפלים בדרגתם מכל המסעות שגלו, שנאמר (ישעיה כט ד)
'ושפלת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרתך'.
רבי אלעזר חולק ואומר, רק שש גלות גלו סנהדרין, שנאמר (שם כו ה)
'כי השח ישיב מרום קריה נשנכה ישפילנה ישפילה עד ארץ ויגיענה
עד עפר', ויכל הפסוק לומר רק 'ישפילנה עד ארץ ולעפר', ויש
לדרוש שהיו שם שש ירדות, השח, ישפילנה, ישפילה, עד ארץ,
יגיענה, עד עפר.
אמר רבי יוחנן, ומשם (מטבריה) עתידין לינאל, שנאמר (שם נב ב)
'התגזרי מעפר קומי שבי ירושלים', והיינו שמאותו 'עפר' המוזכר
בפסוק שהובא לעיל לגבי הגלות האחרונה 'ומעפר תישח
אימרתך', ממנו תתעורר גאולת ישראל.

משנה

משנתינו עוסקת בתקנה נוספת של רבן יוחנן בן זכאי: בראשונה
עדי ראיית הלבנה היו מעידים בפני ראש בית הדין, משום שבו
תלוי עיקר קידוש החדש, שהוא אומר 'מקדש' (כד.). ואף אם היה
הולך למקום אחר היו הולכים אחריו. אמר רבי יהושע בן קרחה,
ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי, שאפילו אם ראש בית דין נמצא
בכל מקום אחר, שאינו מושב בית דין, שלא יהו העדים הולכין אלא
למקום הנועד – למקום ישיבת הסנהדרין המקדשים את החדש,
והם יקדשוהו ללא ראש בית הדין.

גמרא

הגמרא מביאה מעשה בענין השייך לדין המוזכר במשנה: התיא
איתתא, דאומניה דרינא קמיה דאמימר בנהרדעי – מעשה באשה
שהזמינה לדין תורה לפני אמימר, שהיה מקומו בנהרדעא,
ובאותו היום שהיה צריך להתקיים הדין תורה אול אמימר למחוזא
– הלך אמימר למחוזא, ושלח לאשה שתבא אחריו לשם, ולא
אולה בתריה – אך היא לא הלכה אחריו. כתב פתיחה עליוה –
כתב אמימר שטר נידוי על האשה, כדן המסרב לבא לדין תורה
(ב"ק ק"ב). אמר ליה רב אשי לאמימר, והא אמן תנן במשנתינו, שתיקן
רבן יוחנן בן זכאי שאפילו אם ראש בית דין נמצא בכל מקום, שלא
יהו העדים הולכין אלא למקום הנועד, וגם אשה זו לא היתה צריכה
ללכת אחריו למחוזא. אמר ליה אמימר, תקנה זו של רבן יוחנן בן
זכאי, הני מילי לענין עדות החדש, דאם בן – אם יצטרכו ללכת
אחריו, נמצאת מכשילו לעתיד לבא – שבפעם הבאה לא ירצו לילך
ולעהי, כדי שלא לטרוח ולחזר אחר ראש בית הדין, אכל הקא –
לגבי דין תורה, הרי אשה זו שנתבעה לדין על חוב שהיתה חייבת
היא בבחינת 'עבד לזה לאיש מלוה' (משלי כב ז), והיינו שהלוחה הוא
כעבד כלפי המלוה, וחייב ללכת למקום שתבע אותו המלוה, ואינו
יכול להשטמ מכך.

*

הגמרא מביאה תקנות נוספות של רבן יוחנן בן זכאי: תנו רבנן, אין
בהנים רשאין לעלות בסנהדרין לדון לברך ברכת כהנים, שמו
קודם הברכה תפתח לכהן רצועה בסנדלו, וכיון שיתבייש לעלות
כך ישב לקושרה בזמן שהכהנים כבר עלו לדון לברך, ויאמרו בני
אדם שלא עלה כיון שהוא פסול לכהונה, וזו אחד מהשע תקנות
שהתקין רבן יוחנן בן זכאי.
הגמרא מבארת מה הן תשע התקנות: שית דהאי פירקא – ששה
מהם נמנו בפרק זה, א. שתוקעין בכל מקום שיש בו בית דין (כט.).
ב. שלולב ניטל במדינה כל שבעה (ל. ג. שיום הנף כולו אסור (שם).
ד. שיהיו מקבלים עדים כל היום (ל. ה). ה. הדין של משנתינו, שלא
יהיו העדים הולכים אלא למקום הועד. ו. הדין המובא בבברייתא,
שלא יעלו הכהנים בסנדלים לדוכן. וזהא דפירקא קמא – ואחד
שנמנה בפרק הראשון (כא.), שלאחר שחרב בית המקדש לא יחללו

המשך ביאור למס' ראש השנה ליום ראשון עמ' ב

1 אִי סֶלְקָא דְעֶתְדָּה שֶהתקנה בלשון של זהורית היתה של רֶפֶן יוֹחֲנָן בֶּן
2 זְכַאי, שֶלֹא יֵרָאוּ אִם הַלְשׁוֹן מִלְבִּין, קִשָּׁה, בִּימֵי רֶפֶן יוֹחֲנָן בֶּן זְכַאי,
3 מִי הָיָה לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית [מִלְבִּין], וְהִתְנִיָּא, כָּל שְׁנוֹתָיו שֶׁל רֶפֶן יוֹחֲנָן
4 בֶּן זְכַאי מָאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, אַרְבָּעִים שָׁנָה רֵאשׁוֹנִים עָסַק בְּפִרְקַמְטִיָּא
5 – בִּסְחוּרָה, אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁאַחֲרֵיהֶם לָמַד בַּעֲצָמוֹ כֶּתְלָמִיד מֵרַבּוֹתָיו,
6 וְאַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁאַחֲרֵיהֶם לִימֹד לְאַחֲרִים, וּמִסְתַּבֵּר שְׁבָאוֹתוֹ הַזֶּמֶן
7 תִּיקֵן אֶת תִּקְנוֹתָיו, וְלֹא בִהְיוֹתוֹ תִּלְמִיד. וְתִנִּיָּא בְּבֵרִיתָא אַחֲרָת,
8 אַרְבָּעִים שָׁנָה קוֹדֵם שֶׁנִּחְרַב הַבַּיִת לֹא הָיָה לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית מִלְבִּין,
9 אֲלֵא מֵאֲדִים – נִשְׁאָר אֲדוּם, וְתִנֵּן בַּמִּשְׁנָה לַעִיל (בט:): 'מִשְׁחָרַב הַבַּיִת

10 הַתִּקֵּין רֶפֶן יוֹחֲנָן בֶּן זְכַאי, וּמִבּוֹאֵר שְׁחִי גַם לְאַחַר חוֹרְבֵן הַבַּיִת
11 לַפְּחוֹת בַּמִּשְׁךְ שָׁנָה אוֹ שְׁנַתִּים, וְאִם כֵּן בַּמִּשְׁךְ כָּל אַרְבָּעִים שְׁנוֹתָיו
12 הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁבָּהֶן 'לִימֹד' וְתִיקֵן תִּקְנוֹת, לֹא הָיָה לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית
13 מִלְבִּין, וְאִיךָ יִתְכַּן שֶׁאַחֲרֵי תִקְנָתוֹ תֹאמַר הַבְּרִיתָא שֶׁאִם 'הַלְבִּין הָיוּ
14 שְׁמַחִים'.
15 וְאֵידָּד – רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק סוֹבֵר שֶׁאֵין זֶה קוֹשִׁיָא, כִּיוֵּן שְׁבָאוֹתָם
16 אַרְבָּעִים שָׁנָה ד' לָמַד, תִּלְמִיד יוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבּוֹ הָיָה, כְּלוּמַר, הָיָה
17 מֵהַתִּלְמִידִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁיֵּשְׁבוּ סָמוּךְ לְרַבָּם, וְאָמַר מִלְּתָא – תִּקְנָה
18 זֶה, וְאַסְתַּכֵּר מַעֲמִיָּה – וְנִרְאוּ דְּבָרָיו בְּעֵינֵי רַבּוֹ,